

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in eznanila pošiljajo se založništvu v Milic-ovo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1883. l.

XXIII. leto.

Vabilo na naročbo za leto 1884.

„Učiteljski Tovariš“ dovršuje danes svoje **triindvajseto leto**, ter se zopet obrača k svojim prijateljem. Iz vse duše zahvaljuje se vsem svojim preblagim podpornikom in sotrudnikom, ki so mu tako blagovoljno in ljubeznjivo pomagali, da je mogel izvrševati svojo nalogo. Zaupno jih pa še prosi, da bi mu tudi vprihodnje bili zvesti naročniki in vrli sotrudniki, ter se zbirali kot stari in novi tovariši pri svojem „Tovarišu“ in ga blagovolili vztrajno podpirati, ko se trudi za blagor národnega šolstva in učiteljstva.

„Učiteljskega Tovariša“ užé kot starega svojega prijatelja poznajo vsi slovenski učitelji, in vedó, kako je do zdaj pisal. Tudi vprihodnje bode z blago pomočjo svojih zvestih sotrudnikov krepko delal na obširnem národnem polji slovenskega šolstva in učiteljstva, in bolj ko ga bodo podpirali njegovi prijatelji, bolje bode tudi izpolnoval svojo težavno nalogo. Zatorej prosimo: naj mu bodo zvesti vsi dozdanji naročniki, in naj se mu pridruži še mnogo novih!

Najuljudneje tudi prosimo, da bi vsi g. g. naročniki, ki so dolžni še kaj naročnine od prejšnjih let in od letošnjega leta, blagovolili to poravnati pri založništvu.

„Učiteljski Tovariš“ bode tudi vprihodnje dvakrat na mesec izhajal, in stoji za vse leto 3 gold.
in za pol leta 1 gold. 50 kr.

Spise in dopise prosi in vzprejema uredništvo, naročnino pa založništvo.

G. g. naročnike prosimo, da bi blagovoljno v pravem času pošiljali svojo naročnino!

Da se zdravi in veseli vidimo o novem letu!

Uredništvo.

Založništvo.

Pouk v petji.

Važno mej predmeti ljudske šole je petje; nahajamo ga užé mej nauki stare šole. Ne morem si je misliti učilnice, v kateri bi se z veseljem ne gojilo petje. S kako radostjo zapojó učenci pesmico konec ure; kako moško korakajo pri telovadbi, pojoč primerno pesem!

Da! gojiti se mora petje v ljudski šoli, kajti ž njim se blaži srce, patrijotični čut se oživlja in krepí; in v šoli, kjer se pridno prepeva, je domá pravo veselje, pravo življenje.

Kakor pa vsak predmet učitelju in učencem daje več ali manj opraviti, tako je tudi s petjem. Zeló ubogi na duhu in na telesu pridejo otroci v šolo; učitelj jih še le vadi, da opazujejo in poznajo sebe in stvarí okolu sebe. On jim vzbuja in gojí razne čute. Mej slednjimi je pa gotovo sluh, oziroma posluh, najmanj izobražen, a za petje naj bolj potreben. Marsikaterega učitelja to tako prestraši, da si misli v začetku šolskega leta: „Novinci nimajo nič posluha, kako jih bodem li poučeval v petji“. Poje morda potem le z nekaterimi, a za učence brez posluha se ne briga, kar pa nikakor ni prav. Pouk v petji ovira zraven še tudi to, da šola nima za ta pouk primernih učil. Za vsaki drugi predmet ima učitelj več ali manj pripomočkov, a pri pouku v petji mu jih primanjkuje. Poglejmo n. pr. računstvo! Če se učitelj tudi brez kake posebne priprave strogo ravná po dr. Močnikovi računici, gotovo imel bode naposled vender-le povoljen uspeh; ni mu dolgo premišljevatí, na kak način bode to ali ono otrokom dopovedoval. Kakšne pripomočke pa imamo za pouk v petji? „Stenske table“, „Nedvedov „Slavček“, Stegnarjev „Šopek mičnih napevov“ in Foersterjevo „Pesmaričico po številkah“, to so menda vsi naši pripomočki pri tem predmetu. V 4. šolskem letu predpisano je užé petje na podlogi notnega sestava. Kako bi vender tù učitelj potreboval kakega „kažipota“ v domačem jeziku, kakor jih imajo za ta uk učitelji drugih jezikov!

Za 4. šolsko leto pravi učno navodilo mej drugim: „Hierauf folgt die Einübung eines Liedes mit Secundengängen auf Grund der eingeübten Arten der Noten und des Taktes“. To se meni pač zdí, da se preveč zahteva. Pa vse bi še bilo, ko bi učitelj imel za to dosti pripravne tvarine, a iskati in prestavljati si jo mora iz raznih tujih knjig.

Poučevanje petja na podlogi notnega sestava dela marsikateremu učitelju premnogo preglavice in težav. Vidi se, da je tù učno navodilo pretirano; stvar se menda zahteva le na papirji; izpeljati se pa istinito ne dá. Ne trdimo, da bi se učenci s prav dobrim posluhom in posebnim veseljem do petja ne navadili užé v ljudski šoli peti sekund, terc, kvint in oktav, a drugih intervalov težko. Ne verujem pa, da bi se kje učenci naučili toliko peti po notah, da bi zapustivši šolo, peli „ex notis“.

Dobro napredovanje v petji mnogo zadržuje tudi preveliko število učencev. Učitelj sicer kmalu spozná, kdo ima dober glas ali posluh, kdo pa ne. Kjer je malo učencev, recimo na večrazrednicah, se onim sè slabim sluhom pomaga. Učitelj take otroke ljubeznjivo vzpodbuja, naj pojó bolj glasno, bolj tiho i. t. d. Otrok dobí pogum in kmalu glas zadene. Kjer je pa preveč učencev, tam učitelju ni mogoče, da bi se ukvarjal z vsacim posebej; on gré z večino dalje. Mnogo učencev sè slabim sluhom zaostaja, čemur pa učitelj ni toliko kriv. Ako učenci ne hodijo redno v šolo, zadržuje to ne le pouk v drugih predmetih, temuč tudi pouk v petji. Posebno važno pri petji je torej ponavljanje. Glavno vodilo pri petji naj bode: „Ne veliko in slabo, a malo pa dobro!“ Kaj pomaga učencu, če zna prav mnogo pesmic le površno peti, in od vsake le prvo kitico? Učí naj se natanko; pesem, besede in arija naj postane neizgubljiva učenceva lastnina.

Da bode tedaj učitelj v petji uspešno poučeval, naj posebno pri začetnikih pridno gojí „vaje za sluh“. Naj jih kmalu seznaní z različnimi glasovi; poje naj ž njimi take glasove. Te vaje naj se gojí dolgo časa na nižji stopinji; pa tudi na srednji in višji naj se popolnem ne opusté. Kakor pri drugih predmetih, tako je posebno še pri poučevanju v petji (muziki) učitelju treba naj lepše učiteljeve lastnosti — potrpežljivosti.

Ta naj odgojitelja nežne mladine nikdor ne zapustí! Čisto narobe bi tedaj bilo, ako bi se pri tem predmetu prestrogo ravnalo. Ljubeznjivo in milosrčno naj učitelj pomaga in vzbuja, kjer vidi, da je treba učencem pomagati in jih vzbujati.

Prav dobro nam je došel Nedvedov „Slavček“. Vsak učitelj naj ga rabi, preskrbí naj si ga, če je le mogoče, vsaj nekaterim učencem, in uspeh bode velik, to je pri petji po sluhu; a za petje po notah še nimamo návoda, po katerem bi se ravnali. Posebno nekaterim mladim učiteljem dela to mnogo preglavice. Mnogo skrbí in težav jim stvar napravlja, ker se je ne vedó prav poprijeti. Prav želeti bi tedaj bilo, da bi nam kdo preskrbel kako praktično navodilo pri pouku v petji na podlogi notnega sestava.

Izvrsten pripomoček pri pouku v petji so gosli. Vsak učitelj naj bi se navadil toliko igrati na gosli, da bi znal gosti navadne šolske pesmi. Tudi harmonij se priporoča, vendar ni tako zeló priročen, ker se pri njem red težje vzdržuje.

Priprava iz posameznih predmetov za vsako uro je slehernemu učitelju potrebna. Zeló naopačno bi tedaj bilo, ako bi kdo menil, da za petje ni treba nikake priprave. Dobro naj učitelj pred uro premisli, katero in kako pesem bode poučeval v tem razredu, katero v onem. Premisli naj, se li prilega pesem starosti in zmožnosti učencev, letnemu času i. t. d.

Glavno pravilo pri poučevanju v petji pa je tudi: „od lehkega k težjemu, od prostega k zloženemu“. Vedno naj navdaja in vodi učitelja prava ljubezen do šole in njemu izročene nežne mladine; s potrpežljivostjo naj opravlja svoje dolžnosti, in trud njegovega delovanja in poučevanja v petji ne bode zaman. Š — t.

Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

20.

„Keine schönere Farb des Gesichts der Jungfrauen schattirt, als die rothe. Dieses ist von der Schamhaftigkeit zu verstehen.“ P. Abraham a St. Clara.

Dekleta, bodite sramežljive! In v resnici ni lepše barve na vaših licih, nego rudeča, koja naznanja sramožljivost. Toda pardon! tako govori oče Abraham od svete Klare. Oj oče Abraham, ti užé počivaš v gospodu par stoletij! Mogoče, da je bilo to takrat, ko

si ti pridigoval, lepo in dostojnô. Takrat so morda dekleta še predle in šivale, takrat so še kuhale in prale; a zdaj se učé fizike in kemije, algebre in anatomije. Kako mogó neki naše zdanje krasotice še zarudeti! Anatomija, pravijo, nas sèznani z lastnim telesom, in to je koristno, kajti le oni vé ceniti svoje telo, kdor ga pozná. — Prav imajo, kaj ne? Jaz bi tudi tako dejal. Anatomija je potrebna, in kje bi bilo dan danes zdravništvo brez nje! Zdravnikom, učenjakom in drugim je ona neogibno potrebna; ali ženska mora zarudeti, ako pregleduje in presoja na škeletu, koliko kosti ima človeško telo. To pač ni pripravno, da pospešuje morâlo mej ženskimi spolom. In gorjé, ako propade popolnem morâla pri ženskih!

Tako, oče Abraham, je dan danes. Pač ne tirja nikdo od naših krasotic, da se pogreznejo takoj v tlá, ako jih le pogleda kako drugo obličje, ali da padejo v omotico, kakor je ona nekdanja komtesa, ob koje obleko se je zadel neki vitez. Ne, to je zopet preveč. Ali to tirjamo, naj se malo manj učé anatomije in še marsikaj družega.

Dalje znajo dan danes nekatere ženske, ki sploh veljajo kot solidne, užé tako nespodobno besedovati, da prisilijo celó marsikateremu ne ravno nedolžnemu možaku rudečico v lice. — In mnogo jih je, ki jo celó občudujó, ter si belijo glavo, od kod se je neki naučila vsega tega.

Žalostna prikazen je dan danes tudi ta, da ženske z isto slastjo, isto pozornostjo ogledujó nesramne podobe, kakor jih ogleduje še tako nesramen moški. Lehko je umeti da to ne pospešuje sramožljivosti in morâle.

Potem pridejo razni plesi, pri katerih je navada, da so na njih dame preveč razgolene. Ves svet jih mora popolnem videti in občudovati! In zberó se na tacih plesih tudi blazirani gizdalini, ki občudujó tiho in glasno krasne forme naših krasotic. Ali ne mislite, da je mordá katere sram, ako sliši hvaliti svojo lepoto! Ne, nasprotno. Nje ljubeznjiv nasmeh pohvali in se zahvali nesramnemu hvalilecu, ter ga spodbudi še k daljnemu hvalizanju.

Vender ne smemo misliti, da so na tacih plesih kake dame dvoilične vrednosti. Ne, dame iz najboljših hiš, omožene in neomožene, so na tacih plesih; kajti druge so navadno izobčene. Občudovati se morajo le njih ljubeznjivi soprogi, ki z lahkim srcem pripeljó svoje ljubeznjive soproge in hčere na take plese, ter jih potem vso noč prepustí galantnim plesalcem.

Knjiga Slovénka

v
dobah XVI. XVII veka.

Predgovorček dežele Štajarske, Koroške in Kranjske slavnih velikašev sinovom, vsej viteškega stanu plemeniti mladini.

Naj zdaj še o tej svoji mali knjižici nekoliko spregovorim. Da torej tudi jaz na svojem mestu k povzdigi Slovenskega jezika nekaj pripomorem, ponudila se mi je takole priložnost. Ko so se namreč izmed veljakov Štajarske, Koroške in Kranjske bogoslovci in drugi izvoljeni možje lansko leto posvetovali o prestavi in izdavi Kranjskega sv. Pisma, ter so mej drugimi rečmi določevali o neki gotovi, poslej veljavni Latinsko-Kranjski pismenosti (de literatura Latino Carniolana) in sem tudi jaz po ukazu Kranjskih veljakov, mojih milostnih gospodov, prištet bil tistim možem; ne bom prikrival, da tedaj dana mi je bila ta naloga, da naj o pravopisji (de Orthographia) latinsko-kranjskem ne-ktore svoje opazke, ktere sem jim tedaj razlagal in jih niso zavrgli, v pravem redu spišem, da bi po njih vzgledu poslej pravilnejše in bolj utrjeno z latinskim znakom

(kedar je namreč raba one stare pismenosti, Cirilske in Glagoliške, v ljubi naši Kranjski malo da ne propala — latino caractere, quandoquidem iam usus illius antiquae literaturae, Cyrilicae et Glagoliticae, in Carniola nostra fere intercidisset) se spisovalo Kranjcev in tem najbližnje in sorodno po vsej Kranjski, ter po Štajarske in Koroške večem delu obično narečje. Podal sem se tem možem, kateri so i pobožno i častno reč svetovali pa me večkrat tudi prosili, ter sem se poprijel te stvari. Ali ko to edino storiti name-ravam, tira me duh moj čez namero dalje: hotel sem s taisto marljivostjo o ostalih delih slovnice, po pravilih posnetih iz občne rabe najboljšega govorjenja ter v neko gotovo osnovo zbranih vse to kot Slovnico Kranjsko (Grammaticam Carniolanam) sestaviti v tej svoji mali knjižici. Ker se ta reč ni brez premislika tudi ne po lastni glavi, ampak v imenu in po vzajemnem sovétu izvoljenih mož, kakor sem rekel, pričela, kdo bi me zato moral grajati, še veliko manj dolžiti častilakomnosti, dokler sem prevzel stvar na videz majhno pa brez lastnega dobička, ter samo želeč da pospešim in pojasnim domači jezik. Zdela se bode nekterim stvar sicer kaj lahka in ne velike duhovitosti. Tistim jaz rad pripustim, da take svoje misli gojijo dotlej, da tudi sami ali v tem ali v drugem še ne vzobraženem jeziku i poskusijo i spravijo na dan kaj bolj dovršenega. Zahteva se pač tudi v tem poskusu vsaj nekaka spretnost in razsodnost nikakor napačna. Vravnal sem pa vse delo po navadnih pravilih latinske pismenosti tako da tudi najbolj običnih vzgledov nisem izpustil, temuč da sem ravno tiste, ktere je Filip Melanchton, mož da mu ga ni para, pobožnega spominja, učitelj moj, po katerem se čem vedno ravnati, rabil v svojih slovnica, porabil tudi jaz. To pa zato, da se iz vže navadnih in popolnoma znanih ter posebno podučljivih vzgledov neznanega razum bolj posvétí. In v tej reči sem, vzlasti v skladnji, bil vsaj tolmač: vmes vendar nisem vnémar pustil ničesar, marveč sem se edino trudil, da v omenjenih izrazih vsegdar skazem skladnje i soglasje i vladje. Nikdar pa nisem zamočal, kje se kranjski jezik razločuje od latinskega. Torej se za-trdno nadejam, da bode vsak bolj pameten (če bode le bolj marljivo preiskal stvar) rad pripoznal, da sem jaz nekoliko pripomogel v ta namen, da se Kranjski jezik pravejše govori in piše. Do vas pa blagorodni mladenči, to je do slavni veljakov Štajarske, Koroške in Kranjske, ter vsega viteškega reda sinov se obračam, vam pravim pa vašim ljudem poklanjam to svoje delce. Tudi vam to darilce ne bode v nečast: kajti i novo je i bode služilo v pojasnjevanje jezika Slavenskega (kterega z mnogimi rodovi in kraljestvi mi vzajemno imamo, kakor veste, ter ste mogli prav lahko spoznati iz mojega dosedanjega resničnega dopovedovanja). Potem ker Bulla Aurea voliteljev sinovom dolžnost učiti se Slavenskega jezika naklada, bodite si vi tudi svésti, da vam bode to na posebno čast, ako ga poveličate, svojim ljudem pa, katerim bote po dednem nasledstvu postali zvesti pastirji, boste v tej reči dali spodbudo, da si poslej v tem prizadevajo, kolikor mogoče olikano pa pravilno pisati ter spise Slavenske same prebirati in da ne pustijo v nemar priložnosti, ktera se jim po božji naredbi ponuja v Slavenskem vže na svetlobo danem sv. Pismu. A da tudi vaši priprosti ljudje naučivši se v kratkem času abecede Slavenske (Elementis Slavicis) napredovali bôdo toliko, da bodo v stanu hitreje sveto Pismo v svojem jeziku i brati i lahko umevati. Ker sem edino to stvar imel pred očmi ter prevzel ta kakoršen koli trud, da namreč to, kar sem vže omenil, dosežem tudi pri priprostih ljudeh: zatorej vi slavni in blagorodni mladenči, prihodnosti najboljši del in najboljša nada za Bogom, nikakor ne dopustite, da se po vas pogreša, da naš jezik ne hvali še Gospoda. Nasledvajte, pri živem Bogu vas prosim, vse hvale vredne stopinje svojih očetov in sprednikov, katerim nič bolj in prej nikdar ni bilo v čisljih mimo tega, da vnema za pobožnost in lepe umetnosti, očinska čast in slava, pridobljena s krepostjo in krvijo vaših sprednikov pri vas dragem zarodu ostane neoskrunjena. Da se ta tako

krasna zapuščina, dejte, prosim, pri vas z enako hvalo pa vsem na korist tudi ohrani. Pot pa in način, po katerih se to zgoditi mora i more, imate pred očmi, to je svojih starišev žive vzgled. To da imejte v mislih, to da imejte vedno na jeziku, edino to da delajte, vas vse prosim in zaklinjam. Potem dasi, kakor sem rekel, svojih starišev in na vašem domu nastale sprelepe izgled: vendar ne škodi, ako tudi sosedov svojih izvrstna djanja si obrnete v prid. Le postavite si v posnemanje kakor preblage vse sploh, tako nikdar dosti prehvaljena in slavna dva viteza, Frančiška grofa Turnskega, Svobodnega, pri sv. Križu Barona itd. Gospoda v Lipnici in Deutschenbrodu itd. potem tudi Sigismunda pl. Herbersteina, Svobodnika v Najdperg i Guetenhag itd. Barona blagega spominja. Izmed nju le-ta kakor je z mlada gojil in posebno ljubil pečanje z vednostmi, tako jih je do najzadnjega veselega konca svojega življenja nadaljeval ter vedno kaj visoko čislal. Mej tem je pa na dvoru naših premilostnih knezov, Avstrijskih nadvojvodov, pod katerih preljubu in predobro vlado je nam živeti, opravljal najviše službe. Ni pa koristil samo domá, temuč tudi podavši se na dolga in težavna, v daljne in ptuje dežele in kraje, ne le enkrat in to na dolgotrajna potvanja ter je kot besednik in poslanik Maksimilijana I., Ferdinanda I., potem tudi Maksimilijana II., svetega spominja Rimskih cesarjev, v Italiji, v Franciji, Angliji in Turčiji, v Poloniji, v Možoviji pa tudi v Germaniji, izvrševal najvažnejše in za ves krščanski svet jako vspešne reči z največjo hvalo in popolnoma v smislu omenjenih cesarjev. Torej je sebi in svojim pa tudi vsej očetnjavi zaslužil vekovito hvalo in si je tudi po spisanih spomenikih pridobil neumrljivo ime. Prešnji vitez grof Frančišek pa je z enako slavo, na dvorih in vladah naših nadvojvodov Avstrijskih opravlja največe časti in dostojnosti, tako živel in oskrboval največe službe, da človek dvomi, kateri izmed teh vitezov (ko bi o tekmovanji nastal prepir) je več storil. V tem pa sta si prizadevala oba, da sta velikodušno vse visoke njima izročene službe zvrševala tako, da se to z večo zvestobo i spretnostjo zgoditi ne more. Pri vsem tem pa nista opustila kar se da vrlo braniti zaslužene časti svoje domovine. Ker sta tudi v tem oziru zapustila jako mnogo dokazov, tedaj tudi to nikakor nizko ni ceniti. Da kedar pride na svetlo ona pisana listina (diploma), naj se imenuje svoboščina ali predpravica (immunitas seu privilegium), izšla od Aleksandra, onega velikega Macedonskega kralja, po kateri se Slavenom (Slavis) za izvrstno službo, po kateri so mu pripomogli k gospodstvu malo da ne vsega sveta, daje pravica polastiti se najpremožnejših krajev Evrope na jugu in na severju: nista nehala ta dva viteza in blaga zavetnika slave očinske pridno preiskovati stvari, dokler je slednjič v samostanu Pražskem stvar poprej dvomljiva, s črkami nevarljivimi (literis non fallentibus) ondi tako, kakor je bila najdena, vsem postala javna ter se dala v tisek: tako sta ta velikodušna moža vam lahko tudi v zgled, da se vsak za se pa tekmovaje poganja zato, s čimur je pobožnost, naukoljubivost, tako tudi dedna slava vaših sprednikov prišla do naslednikov, tudi po vašem vzgledu bolj prijetna. Vsem tem pa in vsakemu posebej voščim iz srca vesel pričetek tega novega leta, ne manj vesel napredek, zvršetek pa najveselejši poleg in zarad Emanuela našega Jezusa Kristusa ter preponižno se priporočevaje

Vaši Svetlosti

vdani

*Adam Bohorič.**)

Dano v Vitebergi na Saksonschem vprav I. Jan. 1. 1584.

*) Pisatelj je bil protestant, in v tem smislu je presojevati pričujoči predgovor, poslovenjen prvi-krat malo da ne po besedi, v nekterih oblikah celó po virniku latinskem. Dvojljivo je, kar pripoveduje „de ecclesia Christi, de coetu aliquo — omnibus temporibus“; vzlasti pa: „mundus est satanas; intellectus in rebus divinis obtuse caecus factus; voluntas humana perpetuo sese opponit voluntati Dei; cor ipsum flagrat odio Dei itd.“, kar ni katoliško. Kar pa je pisal o jeziku in o jezicah, o Slovencih pa Slovanih, o prostakih pa plemenitnikih, to naj bi slovenski in nemški učenjaki nekoliko bolj premišljevali, domači in ptuji grajščaki med našim narodom in po naših deželah pa naj bi nekoliko več delovali na korist pa na slavo Slovencem in Slovonom!

Učne slike iz zgodovine.

(Piše **Tone Brezovnik**.)

(Dalje.)

Toda nista se mogla pogoditi, kateri bo v mestu gospodaril ter mu ime dal. Zmenila sta se toraj, naj bogovi o tem odločijo. O polnoči šla sta vsak na drugi hribček, da bi iz tičjega letanja spoznala voljo bogov. Proti jutru zagleda Rem šest jastrebov. Komaj je vesel ta srečen prigodek bratu naznanil, prikaže se Romulu med bliskom in grómom dvanajst jastrebov. Zvedeni možje so razsodili, da je to ugodnejše znamenje. Romul je toraj postal kralj v novem mestu ter je je po sebi imenoval Roma (Rim).

Ko je novi kralj oral brazdo ter ob nji sèzidal mestno ugrajo, se mu je Rem posmehoval ter zaničljivo skočil čez nizki zid. To je Romula strašno razjezilo. Ves razkačen ubije brata, rekoč: „Tako naj pogine vsak, ki se bo predrznil preskočiti to zidovje!“ — Romul je svojo mlado državo prav modro uredil ter mnogo let modro in pravično vladal. Slavno je premagal vse sovražnike ter tudi državne meje nekoliko razširil. Po njegovi smrti so ga Rimljani po božje častili. (Kvirin.)

3. Rim republika. — Horacij Koklit.

Za Romulom vladalo je v Rimu še šest kraljev. Vsi so skušali mlado državico ne le znotraj urediti, nego tudi državne meje na zunaj razširiti. Sedmi kralj, Tarkvinij Ošabni, pa se je zavoljo svoje ošabnosti, krivičnosti in hudobnosti Rimljanom tako zameril, da so njega in njegovo rodovino za vedno iz Rima pregnali. Rim postal je republika. (510 pr. Kr.) Namesto kralja volili so si za vsako leto dva kónzula (državna oskrbnika), ki sta imela vse vladarske pravice. Le za časa največje nevarnosti izvolili so si enega diktatorja z neomejenimi pravicami.

Pa težke boje je morala mlada republika s pregnanim Tarkvinijem prestati. Tarkvinij šel je namreč mogočnega etrurskega*) kralja Porseno prositi pomoči zoper Rimljane. Porsena je hitro nabral veliko vojsko ter jo peljal naravnost proti Rimu. Že je pridrl do tiberskega mosta, že je hotel z bežečimi Rimljani v mesto drviti, kar se mu na vhodu mosta nasproti postavi junaški mož, Horacij Koklit. Sam branil je ta proti celi Porsenovi vojski lesen most tako dolgo, da so ga Rimljani za njim podrli. Potem pa je skočil v vodo ter srečno priplaval k svojim, da-si so sovražniki z ostrimi puščicami za njim streljali.

Rimljani so slavnega junaka kot svojega rešitelja z veliko svečanostjo peljali v mesto ter mu dali toliko zemlje, kolikor je je v enem dnevu mogel zorati.

4. Mucij Skévola.

Koklitovo junaštvo je Rim pač za trenotek rešilo, a nevarnosti nikakor ne odvrnilo. Porsena je mesto od vseh strani oklenil, tako da Rimljani niso mogli od nikoder živeža dobiti. V Rimu se je vsled tega začela strašna lakota. Že je ljudstvo hotelo obupati, kar sklene drugi mladenič se za domovino žrtvovati. Bil je to Mucij. Sklenil je Porseno umoriti ter tako domovino rešiti. Po etrurski oblečen, splazil se je v sovražni tabor. S sovražnimi vojaki prišel je do kraljevega šotora, kjer so ravno vojake izplačevali. Zraven kralja je sedel tajnik, oba skoro enako oblečena, pa vsi so se obračali le do tajnika. Mucij je mislil, da je pač ta kralj. Ker se z vprašanjem ni smel izdati, prebode tajnika namesto kralja.

Takoj so ga prijeli ter vprašali, kdo je in kaj ga je k temu groznemu činu zapeljalo. „Rimski državljani sem“, glasil se je odgovor, „Mucij mi je ime. Kot sovražnik

*) Etrurija je bila dežela severno od Rima (dandanes Toskana).

sem hotel sovražnika umoriti, ter se ne bojim lastne smrti. Ker srčno ravnati in srčno trpeti to je navada Rimljanov. In vedi, ne jaz sam, nego veliko število mladeničev se nas je zoper tvoje življenje zarotilo in vsako uro te bodo morilci zalezovali.“

Ta predrznost je kralja strašno razkačila. Zagrozil se mu je, da ga dá živega sèžgati, ako mu takoj cele zarote natančneje ne razodene. „Poglej sem in uči se“, pravi Mucij, „kako malo je onim mar za telo, kateri imajo visoko slavo pred očmi.“ Pri teh besedah vtakne desnico v plamteči ogenj bližnjega žrtvenika*). Ves zavzet skoči kralj po konci, odtegne mu roko iz plamena ter mu velikodušno pusti življenje in svobodo. Kot bi se mu hotel za to velikodušnost hvaležnega skazati, reče na to Mucij: „Vedi toraj! Tristo mladeničev se nas je zarotilo, te na ta način ugonobiti. Mene je žreb prvega zadel. Drugi pridejo, kakor jih bo zadelo.“

Tega se Porsena ustraši. Iz bojazni, da je vsako uro v smrtni nevarnosti, sklenil je z Rimljani mir ter šel domov. Za kralja Tarkvinija pa se ni več zmenil.

5. Patriciji in plebejci.

Že za časa kraljev ločili so se Rimljani v patricije in plebejce. Patriciji (plemenitniki) so bili potomci najstarejših rimskih prebivalcev. Oni so imeli vse meščanske pravice ter so smeli opravljati vsako državno službo. Ko so si pa Rimljani vedno novih krajev podvrgli, vzeli so te prebivalce v Rim, ki se je tako vedno bolj širil. Take na novo v Rimu naseljene prebivalce so imenovali „plebejce“. Le-ti so bili sicer osebno prosti (svobodni), a niso uživali nobenih državljanskih pravic, akoravno so morali davke plačevati, v vojsko hoditi i. t. d. Državne službe opravljali so le patriciji, na občinskem pašniku smela so se le patricijska goveda pasti. Tudi k božjim službam je smel le patricij dohajati, med tem, ko je plebejec iste bogove domá v svoji hiši molil in častil. Sploh so se patriciji in plebejci strogo ločili ter se med soboj niti ženiti niso smeli.

Ubogí plebejec je moral večkrat svojo njivo zastaviti ali prodati, da se je mogel v vojski preživeti ali si orožja nakupiti**). Ko se je vrnil z vojske, našel je mnogokrat svoje polje od sovražnika poteptano in zabredel je z ženo in otroci v veliko stisko. Da si življenje ohrani, je moral pri bogatem patriciju dolgove delati ter se je tako vedno bolj in bolj v revščino pogrezoval. Ako pa ni mogel dolgov poplačati, smel ga je patricij zapreti ali za sužnja vzeti. Privojevane dežele razdelili so si patriciji mej soboj; ubogí plebejec ni dobil ničesar.

Tako je bilo toraj že za časa kraljev življenje plebejcev, ki so se povsod hrabro borili za domovino. Ko so pa kralje pregnali, vladali so patriciji sami ter uboge plebejce še bolj stiskali. Plebejci so se upirali ter prosili pomoči in ravnopravnosti, a ker drugzega niso dobili nego prazne obljube, vzdignejo se necega dné ter se podajo na kake tri milje zunaj Rima ležečo „Sveto goro“.

Patriciji, ki so bili na ta način sredi neke vojske od plebejcev zapuščeni, poslali so takoj obče priljubljenega Menenija Agripo na Sveto goro, naj izseljence z lepo pregovori, da bi se vrnili nazaj v Rim.

Prišedši v tabor je Agripa plebejcem povedal to-le priliko: „V starodavnih časih, ko so udje človeškega telesa še imeli vsak svojo voljo in svoj jezik, uprli so se nekega dné vsi zoper samopašni želodec, ki vedno mirno počiva in baje nič ne dela. Roke niso hotele nositi hrane v usta, usta niso hotela vzprejemati jedí, ki so se jim ponujale, a zobje niso hoteli ničesar več grizti. Želodec je začel slabeti, a tudi ostali udje so obnemogli. Zdaj so se prepričali, da želodec vender le nekaj dela ter krepí celo človeško telo. On namreč prebavlja jedí ter razpošilja kri po vseh žilah našega telesa, a moremo živeti in se razvijati.“

*) Ker je Mucij pri tej priložnosti desno roko izgubil, dobil je priimek „skévola“ t. j. levičnež.

**) Dol. 405. pr. Kr. si je moral vsak rimski vojak sam hrano in orožje preskrbeti.

Plebejci so takoj razumeli, da je Agripa hotel s to priliko reči, da niti razni stanovi ne morejo drug brez drugega živeti in dali so se potolažiti. Toda preden so se vrnili v mesto, morali so jim patriciji vse dolge odpustiti ter jim dovoliti, da si v prihodnje smejo voliti za vsako leto po dva tribuna, ki bosta plebejce varovala in branila. Tribuni so bili zato nedotakljivi (sacrosancti).

Tako so dosegli plebejci najprvo vsaj potrebne varuhe zoper svojevoljo patricijev. A s tem se še niso zadovoljili, nego vedno so glasneje in silneje tirjali ravnopravnost. Ošabni patriciji pa svojih pravic niso hoteli opustiti in plebejci morali so se več kot 100 let boriti, predno so bili pripuščeni k vsem važnim državnim službam, t. j. da so smeli postati kónzuli, diktatorji, duhovniki, da so se smeli s patriciji ženiti i. t. d.

6. Vojska s Tarentinci in kraljem Pirom.

Dokler Rimljani mej soboj niso bili složni, bilo je njihovo mesto večkrat v nevarnosti pred tujimi sovražniki (Volsci, Galci i. dr.) Poldrugo stoletje je minulo, odkar so zapodili kralje, in komaj da so si v tem dolgem času nekaj pokrajin pridobili. Ko je pa jenjal domači razpor in ga ni bilo več razločka mej patriciji in plebejci, tedaj se je rimska država tako utrdila, da je noben sovražnik starega veka ni mogel omajati. Ljudstvo za ljudstvom se je moralo upogniti pod rimsko silo in le sto let je trebalo, da jim je bila cela Italija podložna. Pokazalo se je tu zopet jasno, kaj premore tudi majhen národ, če je složen in kreposten ter vnet za milo svojo domovino.

Važnejši in pomenljivejši kot vsi dozdanji boji je bila vojska s krepkimi in junaškimi Samniti. Nad petdeset let morali so se Rimljani bojevati, predno so si jih povsem podvrgli.

Ko so Samnite premagali, spravili so se nad veliko pomorsko mesto Tarent, ker so njegovi prebivalci nekega njihovih poslancev razžalili. Tarentinci preslabi, da bi se mogli sami z Rimljani poskušati, prosili so junaškega epirskega*) kralja Pir-a pomoči.

Na vzpomlad l. 280. pr. Kr. je prišel Pir v Tarent. Pripeljal je soboj 25.000 izurjenih vojakov in 20 slonov. Vender Rimljani niso obupali. Ko se jim je Pir za posredovalca mirú ponudil, djali so mu, da ga kot posredovalca ne potrebujejo in kot sovražnika se ga ne bojé. Pir se je začudil, da se tako mal národuča upa ž njim tako govoriti. Za to predrznost naj dobé kazen. Ukazal je svojim vojakom iti proti Rimu.

Brez strahú so mu šli Rimljani nasproti. Ko se prvokrat spoprimejo, je bil boj dolgo neodločen. Slednjič požene Pir svoje slone mej Rimljane. Divje so drvili ti velikani, ki so lesene stolpe z vojaki na hrbtih nosili, mej prestrašene Rimljane. Rimljani, ki takošnih zveri nikdar niti videli niso, so v največji zmešnjavi bežali ter izgubili polovico vojakov; mnogo, mnogo je bilo ujetih.

Pir se je po tej bitki prepričal, da se bo z Rimljani težko vojskovati in najrajše bi se bil ž njimi pomiril. Poslal je torej enega svojih svetovalcev v Rim, da bi z Rimljani mir sklenil. Rimljani pa o miru niso hoteli ničesar vedeti.

Da bi pa ujetnike osvobodili, poslali so Rimljani k Piru jako poštenega in hrabrega Fabricija. Pir bi bil rad pridobil slavnega moža in mu je ponudil mnogo zlata in drugih dragocenosti. Priprosti Fabricij pa ni hotel ničesar vzeti, rekoč, da ga malo posestvo dostojno živí. Kralj ga na to pelje v svoj šotor. Ko se razgovarjata, odgrne se zagrinjalo in za hrbtom rimskega poštenjaka je stal velikansk slon, ki je svoj rilec stegoval čez poslančevo glavo. Fabricij pa je ostal čisto miren in je smeje rekel: „Kakor malo me je pred tvoje zlato mikalo, tako malo se zdaj bojim tvojega slona.“ Pir je občudoval nepodkupljivo njegovo domoljubje ter ga spoštljivo odpustil. Ujetnikom pa je

*) Epir je bilo kraljestvo na severnem Grškem.

kralj dovolil, da smejo iti domov k nekemu prazniku, ter se tamkaj s svojimi veseliti, po praznikih pa se zopet vrniti. Zgodilo se je, in vsi so prišli nazaj.

V tretjem letu te vojne je Fabricij sam poveljeval proti Piru. Predno sta se sprijela, dobí rimski poveljnik od Pirovega zdravnika pismo s ponudbo, da hoče svojemu gospodu zavdati, ko bi ga Fabricij za to dobro plačal. Z opravičeno nevoljo poslal pa je Fabricij pismo Piru samemu. Taka poštenost je kralja nad vse ganila. Rekel je: „Prej bode solnce izgrešilo svoj tir, nego bo Fabricij zapustil pota poštenosti!“ — Brezvestnega zdravnika je Pir ukazal ob glavo dejati, Rimljanom pa je poslal ujetnike brez vsega rešila nazaj ter jim vnovič mir ponudil. Rimljani pa so mu odgovorili, da naj pred Italijo zapustí. Za poslane (oproščene) ujetnike pa so mu poslali ravno toliko grških ujetnikov.

Tudi zoper hudobne slone izumili so Rimljani gotov pomoček. Mej strašnim krikom in vikom metali so namreč v bitki na nje goreče bakle in smolnate vence. Sloni so se splašili, obrnili se nazaj ter napravili mej svojimi ljudmi največji nered. Pir je bil popolnoma premagan in njegov tabor priplenjen. V tihi noči je šel na ladijo ter se odpeljal domov. Rimljani pa so vzeli Tarent ter postali gospodarji vse Italije.

7. Boj s Kartaginci. (264 — 146 pr. Kr.)

Blizo današnjega mesta Tunis v severni Afriki stalo je v tedajnem času slavno mesto Kartago. Slovelo je kot prvo trgovsko mesto tedanjega časa ter je gospodarilo ne le skoro vsi severni Afriki, nego tudi večjemu delu Španije ter mnogim otokom sredozemskega morja. Tudi lepo Sicilijo bi si bili Kartaginci radi osvojili. Ker so pa nekateri Sicilijani Rimljane na pomoč poklicali, nastala je mej Kartaginci in Rimljani dolgotrajna krvava vojska.

Rimljani so bili tudi tù srečni. Pregnali so Kartaginca raz Sicilijo, premagali jih parkrat tudi na morji, ter šli celó v Afriko samo nad nje. Tukaj pa jih je za trenotek sreča zapustila. Kartaginci so rimsko vojsko popolnem premagali ter njih konzula Atilija Regula ujeli.

Vender bi bili tudi Kartaginci radi z Rimljani mir sklenili. Poslali so torej, kakor se pripoveduje, ujetega Regula v Rim, da bi svoje rojake pregovoril, naj sklenejo mir. Rekli so, da se mu ni treba vrniti, ako bi Rimljani vzprejeli Kartaginske pogoje. Prišedši domov Regul ni priporočal miru, ampak rotíl je svoje someščane, naj Kartagincem niti za dlako ne odjenjajo. Ko je Rimljane zadosti za nadaljno vojskovanje navdušil, odpravljal se je zopet na pot v ječo. Zastonj so bile vse prošnje sorodnikov in znancev, ki so ga nagovarjali, da naj ostane doma. Regul je zvest svoji obljudi šel nazaj v Kartago, kjer so bile za njega strašne muke pripravljene. (Najpred so ga z velikim slonom skupaj zaprli v klet, da zavoljo vednega strahu pred zverjo ne bi mogel spatí. Potem so mu izrezali trepalnice, da ni mogel zamižati ter so ga postavili na solnce, ki v Afriki strašno pripeka; a tako izmučenega so zaprli v zaboj, v katerem so iz vseh strani molele ostre žebice. Tù je Regul v groznih bolečinah glada umrl.) Umrl je slavno smrt za domovino ter nam dal lep vzgled, da „sveto služimo sveti domovini“.

Kmalu na to premagali so zopet Rimljani Kartaginca, ki so jim morali odstopiti Sicilijo in nekaj sosednih otokov. Tako je bil nekaj časa mir. Ko je pa na čelo Kartagincev stopil mladi Hánibal, eden najslavnejših junakov starega in novega veka, začela se je z nova vojska. Kakor Rimljani popred Kartaginca, tako je hotel zdaj Hanibal, v katerega srcu je tlelo neizbrisljivo sovraštvo do Rimljanov, Rimljane v njih lastni domoviui prijeti. Nabral je torej 60.000 mož ter nastopil težavno pot iz Španije po suhem v Italijo. Šel je čez Pireneje, skoz Francosko ter prišel na podnožje Alp.

Tudi čez to orjaško gorovje, z v nebo kipečimi vršaci in pustimi snežniki poskusil je pot. Mej silnimi težavami prišel je v petnajstih dneh (v jeseni l. 218. pr. Kr.) čez Alpe v Italijo. Ali s kakšnimi žrtvami! Od onih 60.000 mož, ostalo mu jih je le še 26.000. Pa še ti so bili vsi razcapani in iztradani in tako bolehavi, da bi jih bilo malo rimsko krdelo lahko uničilo. Kako, da jih niso? No, v Rimu se nihče ni nadjal, da bi si mladi Kartažan, če tudi je slovel kot junak, upal s celo armado v tem slabem jesenskem času iti čez Alpe, čez katere si še po leti nihče brez vodnika iti ni upal.

Tako so si Hanibalovi vojaki lahko počili. Ko so potem rimske armade prišle, podil jih je Hanibal pred soboj ter se vedno bolj in bolj bližal Rimu samemu. Rim je trepetal!

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

Šolske in župninske občine v Kostanjeviškem sodnijskem okraji.

Č a t e ž.

Zemljepisni del.

Tù je dvorazredna učilnica, ki šteje kakih 150 šolskih otrok. Župljánska občina šteje 1665 ljudi. Vasí te župnije spadajo pa menda vse pod politično občino Velike Doline. Prijazna vasica Čatež se dviga na hribčeku ob Savi nasproti Brežic; okolu župljánske cerkve sv. Jurija je kakih 30 — 40 hiš s 240 ljudmi. Tù se izliva Krka v Savo. Nad Čatežem se dvigajo visoki Gorjanci z vrhovi: Goli Cirnik (624 metrov visok) še na Kranjski in Stojdraga s prijazno cerkvico pravoslavno na hrvatski strani.

K tej župnini spadajo še sledeče podružnice: sv. Vid, sv. Duh v Mrzlavi Vasi, sv. Martin v Malencah, sv. Peter v Stankovem in kapela sv. Mihela v Cerini.

Zgodovinski del.

Župnija je bila ustanovljena l. 1323., a oskrbovali so jo redovniki iz samostana Kostanjeviškega, kamor je ta cerkev spadala. Prvi po imenu znan župnik je Tomo l. 1434.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

III.

Občni zbor „Národne šole“.

(Konec.)

Popoludne je zborovalo društvo „Národne šole“. Predsednik g. Fel. Stegnar ogovoril je zbrane in v kratkih črticah naslikal stanje in delovanje tega koristnega društva. Večji pregled o tem kaže

Sklep računa

društva v podporo ljudskih šol in učiteljev,

od dne 1. septembra 1882.

Vrstno število	Koliko	D o h o d k i	Po- samezno		Skupaj	
			gld.	kr.	gld.	kr.
1		Ostanek pretečenega leta	149	22
		D o n e s k i :				
2	8	a) ljudskih šol po 1 gld.	8	—		
3	14	" " " 2 "	28	—		
4	7	" " " 3 "	21	—		
5	1	" " " 4 "	4	—		
6	2	" " " 5 "	10	—		
7	1	" " " 10 "	10	—		
8	1	" " " 14 "	14	—		
	34	ljudskih šol je torej vplačalo	95	—
9	29	b) učiteljev po 1 gld.	29	—		
10	15	" " 2 "	30	—		
11	6	" " 3 "	18	—		
12	6	" " 4 "	24	—		
13	8	" " 5 "	40	—		
14	1	" " 7 "	7	—		
15	1	" " 10 "	10	—		
16	1	" " 18 "	18	—		
	67	učiteljev je torej vplačalo	176	—
17	4	ljudske šole so vložile nadplačila	1	12		
18	13	učiteljev istotako	5	76		
19		Slavna hranilnica Kranjska	200	—		
20	15	dobrotnikov je darovalo	43	—		
21		Od znanstvenega predavanja po gg. prof. Wiesthalerji, Šukljeji in Senekoviči	108	40		
			358	28
	a	Vsega skupaj	778	50
	b	Ako se odbijejo troški one strani	655	63
	c	Ostane gotovine prihodnje leto	122	87
		Vrhu tega je naložene ustanovnine:				
	d	od 8 ustanovnikov po 20 gld.	160	—		
	e	" 3 " " 10 "	30	—		
		Obresti 4½% od 2 let "	17	15	207	15
	f	Pri sklepu računa ima torej poleg ostalega blaga de- narnega premoženja	330	2

„Narodne šole“

s sedežem v Ljubljani za XI. opravilno dōbo

do dnē 1. septembra 1883. l.

Vrstno število	Koliko	T r o š k i	gld. kr.	
1	219	knjig, šolskih, pripomočnih in drugih	41	57
2	23610	raznih lepopisnic, spisovnic in številnic	193	85
3	120	grosov jeklenih peres	37	19
4	319	tucatov peresnikov	18	96
5	749	prožnih škrljastih tablic	49	54
6	53	škatelj črtalnikov	12	56
7	469	tucatov svinčnikov	41	20
8	5150	raznih pikčastih risank	102	85
9	275	skladov pivnega in pisnega papirja	12	50
10	16	škatelj radirke	23	75
11		Zemljepisna in druga učila	28	75
12		Tiskovine	4	—
13		Uradne potrebščine	25	98
14		Za poselska opravila	8	70
15		Razpošiljavne potrebščine	23	97
16		Najemščina za društveno sobo	28	—
17		Izvanredne potrebščine	2	26
Vsota troškov			655	63
Ti troški so se razdelili tako-le:				
a	34	ljudskim šolam za vloženih 95 gld. se je dalo v blagu	176	42
b	67	učiteljem za vloženih 176 gld. se je dalo v blagu	298	85
c	15	ljudskim šolam se je podarilo blaga za	81	50
d	116	deležnikom se je razdelilo torej vrednosti za	556	77
e		Blaga je ostalo za	58	52

V Ljubljani, dnē 1. septembra 1883.

F. Stegnar,

načelnik.

Matej Močnik,

tajnik i blagajnik.

Pregledali in potrdili:

Valentin Žvagen.

Martin Potočnik.

Josip Levičnik.

Potem je bila volitev v odbor, v katerem so ostali prejšnji g. g. odborniki.

D o p i s i.

Iz Koperkega okraja. V dan 27. oktobra 1881. l. bila je uradna učiteljska konferencija v Kopru. Pri takih zborih se napredovalni učitelj marsikaj koristnega nauči, kar potem lahko sebi in svojej šoli v prid uporabi. Tako nas je poučil pri onej konferenciji nadučitelj g. Bunec, kako si namreč ljudski učitelj pridobi spoštovanje in ljubezen svojih soobčinarjev in ljudstva sploh. Poudarjal je, naj učitelj v prvi vrsti izpolnjuje svoje dolžnosti, da mu potemtakem ne ostaja časa, kar je g. Bunec v posebni točki slikal, vtikati se v občinske, sploh politične reči. Prav tako! Ako nam ostaja kaj časa, izpolnivši svoje šolske dolžnosti, zbirajmo se v učiteljskih in bralnih društvih, Tu bistrimo uma svitile meče v prid in povzdigo našej národni šoli in milemu národu!

Učiteljstvo je za krajni šolski svét Dolinski poklicalo v življenje odstavek: »Učitelji — voditelji se obravnava krajnega šolskega svéta, njih šole zadevajoč, s posvetovalnim glasom udeležujejo«.

V dan 28. septembra t. l. bila je v Dolini odborova seja »Slovenskega učiteljskega društva« za Koperski okraj«. Pretresovalo se je v tej seji o društvenini in društveni knjižnici. Odbor je sklenil odposlati k Ljubljanskemu učiteljskemu zborovanju, g. M. Anžlovarja z nekaterimi migljeji, kako ima društvo zastopati, kar je gotovo omenjeni tovariš, kakor minulo leto, sebi in društvu na čast izpeljal. Sklenilo se je tudi nadalje in sicer jednoglasno, da se meseca novembra skliče občno zborovanje društvu na čast, nam pa gotovo v korist. *Dolinski.*

Iz Gorice. 19. preteč. meseca odprl se je tu prvi slovenski otroški vrt, kateri se je izročil prav vrli učiteljci. Voščimo naj lepši uspeh!

Iz Trnovega pri Il. Bistrici. Gospod Martin Zarnik, starosta učiteljev tukajšnjega okraja in nadučitelj tu, je 6. preteč. m. obhajal petindvajsetletnico svojega službovanja v učiteljskem stanu. Bog mu daj še mnogo let zdravje in veselje pri njegovem težavnem stanu!

Iz Ljubljane. Iz seje c. k. deželnega šolskega svéta v dan 3. nov. t. l. Poroča se na višje mesto o prošnji učitelja, da bi se mu odpustili pravni nasledki po sodnijskem kaznovanju; ravno tako poroča se tudi o prošnji učitelja, ki prosi, da bi se mu začasno službovanje štelo kot zatrdno postavljenemu. — Dosluženemu učitelju dovoli se pokojnina. — Prošnja gimn. profesorja za osobno doklado se oddaja dalje. — Določi se o pritožbi nadučiteljevi zaradi stanarine, ki mu je okrajni šolski svét ni dovolil. — Pritožbi o kaznih za šolske zamude se rešite. — Dva nadučitelja in enajst učiteljev in učiteljic na ljudskih šolskih se za trdno postavi; o nekaterih začasnih učiteljskih službah nakaže se potrebno okrajnim šolskim svétom. — Prošnja nekega okrajnega šolskega nadzornika, da bi se mu odvzelo nadzorništvo, oddaja se na višje mesto. — Gimn. učitelj postavi se za trdno in dobi naslov »profesor«. — Trem gimn. profesorjem pripozná se prva, enemu tretja in enemu četrta petletna doklada. — Reši se več prošenj za nagrado in podporo.

— Obdarovanje šolskih otrok v Ljubljanski čitalnici. Vesel dan so imeli 8. t. m. ubogi učenci in učenke v čitalnici. 40 dečkov in 40 deklic je dobilo popolno močno in čedno izdelano zimsko obleko. Slavnost počastila sta, da sta bila nazočna tudi gospod c. k. deželni predsednik baron pl. Winkler in njegova velečastita gospá soproga. Pred delitvijo ogovoril je zbrane A. Praprotnik, po delitvi pa je otrokom priporočal hvaležnost do dobrotnikov i. t. d. g. katehet Kržič. Slava in hvala bodi za toliko krasno obdarovanje vsem blagim podpornikom in podpornicam te lepe naprave!

— »Glasbena Matica« razposilja ravnokar svoje za leto 1883. izdane muzikalije: 1. »Venec Vodnikovih in na njega zloženih pesnjih.« Za moški zbor in samospeve (sopran in alt ad libitum), s klavirjem (ali orkestrom) zložil in gosp. baronu Andr. Winklerju, c. kr. predsedniku, poklonil Anton Foerster. 2. »Nazaj v planinski raj«, samospev s spremljevanjem na klavirji, uglasbil in g. Ant. Razingerju poklonil Bob. Burgarell; 3. »Sv. Devici Mariji v čast«, samospev za sopran, triglasni ženski zbor in orglje ali harmonij. Uglasbil in svojim hčeram poklonil Anton Nedved. 4. »Slava Stvarniku!« Maša za moški zbor, uglasbil Ant. Nedved. — Vse te muzikalije v krasnej obliki obsegajo 50 strani in so najsijajneje spričevalo za delovanje »Glasbene Matice«, katera se pa žal! še vedno premalo podpira.

— »Matica slovenska« razposlala je ravnokar knjige svojim udom za l. 1882. in 1883. l. Izdala je 3 knjige: »Lovčeve zapiske«, »Letopis« in »Spomenik«. Vse tri knjige

imajo knjigarske vrednosti 7 gld. 50 kr., ter so tudi po vsebini take, da sme z njimi vsak zadovoljen biti. Posebno se odlikuje »Spomenik« in »Letopis«, ki imata posebno vrednost tudi za učiteljske knjižnice.

— Družba sv. Mohora nam je za to leto podarila šestero knjig, in sicer: »Življenje Marije in sv. Jožefa«, II. snopič; »Cecilija«, I. del; »Cerkvena zgodovina«, I. snopič; »Slovenski pravnik«, I. snopič; »Slovenske večernice«, 37. zvezek in »Koledar za l. 1884.« Preteklo je užé 32 let, odkar je bila ta prekornstna družba vstanovljena, pa ni še do zdaj tako veselo napredovala, kakor letos, kajti družbi je pristopilo 28390 udov — blizo 4000 več kot lani. Naj bi bila vsaka slovenska šola vpisana v to prelepo družbo!

— »Slovenski čebelar in sadjerejec« imé je novemu časopisu, katerega sta užé dve številki na svetlem. Izhaja vsaki mesec enkrat in se udom čebelarskega in sadjerejskega društva za Kranjsko pošilja brezplačno, neudom pa za 1 gld. 30 kr. na leto. Odgovorni urednik mu je g. Anton Klein, izdajatelj pa društveni predsednik g. Jan. Modic. Natis Kleinov in Kovačev v Ljubljani. Ta list je dobro došel tudi slovenskim učiteljem, ki se pečajo s čebelarstvom in s sadjerejo.

— »Vrtec«, časopis s podobami za slovensko mladino, prinesel je za mesec december naslednje sestavke: 1. V dolini (pesen), zl. F. Krek; 2. Jezušček v gozdu (pesen); 3. Materino okó (pesen), zl. Miljenko Devoján; 4. Sanje (pripovedka s podobo), spisal Stanetinski; 5. Okolo domače peči (povest), sp. Jos. Gradáčan; 6. Visoka Tatra (s podobo); 7. Sveti Miklavž (povest), sp. Roza Kósova; 8. Duh (národna pripovedka), spisala J. Miklavžič; 9. Nosorog (s podobo); — 10. Razne stvari: Drobline, kratkočasnice itd. — Kakor poprejšnji »Vrtčevi« broji, tako je tudi broj 12. zanimiv po vsebini in lepih podobah. V tem poslednjem letošnjem broji vabi uredništvo k novej naročbi ter obljubuje, da hoče skrbeti, da se bode »Vrtec« tudi v prihodnjem letu odlikoval ne samo po primernej vsebini za našo slovensko mladino, nego tudi z lepimi podobami iz domačega, národnega življenja. A k temu je treba zdatne materijalne podpore, ker podobe stanejo mnogo novcev. Mi se nadejamo, da bodo »Vrtčevi« prijatelji tudi v bodočem letu skrbeli, da se »Vrtec« ohrani naše slovenske mladini ter ga bodo podpirali in širili po vseh pokrajinah naše lepe slovenske dežele. — S prihodnjim letom stopi »Vrtec« v svojo štirinajsto dóbo in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr.

— Fizika za nižje gimnazije, realke in učiteljišča. Spisal in založil Jakob Čebular, c. kr. višje realke profesor v Gorici. II. del. V Gorici. Natisnila »Hilarijanska Tiskarna.« 8°. 211 str. — Cena obeh delov 1 gld. 30 kr. — To je prekornstna knjiga za naše srednje šole, katero živo priporočamo tudi našim ljudskim učiteljem, ker jim bode dobro služila pri naravoslovnih sestavkih šolskih čitank v ljudskeji šoli.

— Nova šolska knjiga. Ravnokar prišla je na svetlo knjiga: »Prirodopis rudninstva ali Mineralogija«. V porabo nižjim razredom gimnazije in realke. Spisal Fran Erjavec, c. kr. profesor. V knjigo vtisnjenih je 37 podob. V Ljubljani. Založila in tiskala Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg. 1883.

— Skladbe Avgusta Armina Lešana (uredil Janko Leban, učitelj v Lokvi), prišle so na svetlo v II. zvezku in obsegajo 8 prav mičnih spevov. Cena jim je 40 kr.

— Odbor »Slovenskega učiteljskega društva« je imel 22. preteč. meseca sejo, pri kateri se je odbor tako-le ustanovil: A. Praprotnik, predsednik; g. Jak. Predika, podpredsednik; g. Fr. Govekar, zapisnikar; g. Iv. Tomšič, blagajnik; g. Fel. Stegnar, knjižničar. Prihodnja odborova seja bode v četrtek 3. jan. prih. l.

— Hrvatski pedagogijski-književni zbor imel bode 31. t. m. svojo glavno skupščino, h kateri upravljajoči odbor vabi vse g. g. prave in dopisejoče člane in tudi druge g. g. učitelje kot goste.

— Jugoslovanske akademije zgodovinsko-filologični oddelek je imel 12. t. m. sejo, pri kateri je naš rojak in akademije redni ud g. Matija Valjavec čital razpravo o naglasu glagolov.

— † Gosp. Silvester Keše, dekan v Begunjah in c. k. okrajni šolski nadzornik v Radovljskem okraji na Gorenjskem, je 12. t. m. umrl. Bil je izkušén šolski možak in posebni prijatelj ljudski šoli. Bog mu daj dobro!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V Kameniškem šolskem okraji: uč. službi na enorazrednicah v Krašnji in v Šent-Gotthardu s 450 gld. letne plače in s stanovanjem do 15. t. m. — V Kočevskem šolskem okraji: II. uč. služba na trirazrednici v Srednjivasi s 450 gld. do 31. t. m. V Postojnskem šolskem okraji: uč. služba na enorazrednici v Podragi s 400 gld. letne plače do 15. t. m. in na enorazrednici v Šent-Vidu nad Vipavo s 450 gld. letne plače do 15. jan. 1884. l. — V Logatskem šolskem okraji: na dvorazrednici na Blokah II. uč. služba s 400 gld. do konec l. 1884., potem pa s 450 gld. letne plače — do 31. t. m.

Na Štajerskem. Poduč. služba na čveterorazrednici v Šent-Juriji ob južni železnici (s paralelko) s plačo III. plačilnega razreda. Prošnje oddajajo se pri krajnem šolskem svetu v Šent-Juriji do 31. t. m.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gospodičina Ernestina Klarici je za trdno postavljena na III. učit. službo v Višnji gori. — G. Friderik Kavcki je za trdno postavljen na IV. učit. službo pri čveterorazredni ljudski šoli v Kočevji. — G. Peter Fleischman, učitelj v Boštanji, imenovan je nadučiteljem ravno tū. — G. Jakob Cepuder postavljen je za trdno na II., in gospā Marija Cepuder-ova na III. učit. službo v Leskovcu. — Gospodičina Marija Marovt, učiteljica na Raki, pride na čveterorazredno ljudsko šolo v Krško. — G. Florijan Rozman, učitelj v Veliki Dolini; g. Gebauer, učitelj v Tržišči; gđc. Marija Pirnat, učiteljica v Šent-Kocijanu in gđc. Josipina Malec, učiteljica v Kostanjevici, so za trdno postavljeni. — Gospodičina Leticija Ahčīn, nastopna učiteljica, je šla začasno na Ig; gđc. Karolina Petrič, zač. učiteljica v Kočevji, k sv. Štefanu v Zilsko dolino (na Koroškem) in gđc. Ana Moro, nastopna učiteljica, za podučiteljico v Grabštajn (na Koroškem.)

Na Štajerskem. Gospod Jože Pintar, učitelj v Sromljah (Brežice), gre v Koprivnico (Kozje), kjer zdaj učit. kandidat g. Makso Šribar učiteljsko mesto suplira. — Gospod Jože Klemenčič, učitelj pri sv. Vidu blizo Vipave (Kranjsko), imenovan je zač. učiteljem v Galiciji (Celje), g. Vinko Jug, podučitelj v Št. Jurji ob južni železnici pa začet. učiteljem v Št. Miklavž na Dravskem polju (Maribor). — Gospod Jakob Stvarnik, podučitelj na eksposituri Gorenja-Rečica (Laško), je bil prestavljen k sv. Tomažu (Ormuž), na njegovo prejšnje mesto pa je prišel suplent v Rechberg-u (Frohnleiten) g. Henrik Hribernik. — Začasni podučiteljici gospodičina Karolina Potočnik pri sv. Petru pod Sv. Goro in Marija Šuler v Šmartnem na Paki postali ste stalni. — Podučitelj pri sv. Vrbanu blizu Ptuja, g. Franc Skaza, gre v Šmarije pri Jelšah. — Gōsp. Roman Schuster, supl. na Zelenem Travniku (Jevnica), postal je pomožni učitelj v Marenbergu (za c. k. nadzornika Baumgartner-ja), g. Klemens Vračko, supl. v Št. Arneju (Marnberg), pa pomožni učitelj na Remšniku. — Podučitelj g. Janez Debelak iz Planine (Kozje) nadomestuje bolnega nadučitelja g. Jakob Ulčer-ja pri sv. Petru pod Sv. goro; njegovo mesto na Planini pa suplira učit. kandidatinja gđc. Karolina Perušek. — Gospodičina Florijana Brus je postala suplentinja bolne podučiteljice gđc. Helene Irman v Zrečah. — Gpd. Irma Dominkuš je nameščena kot suplentinja na dvorazrednici v Št. Ilu pod Turjakom; gosp. Jurij Stamper, dozday pri Sv. Andreji, je prestavljen kot suplent na enorazrednico v Plešivec. — Učiteljski kandidat g. Jože Krištof postal je zač. učitelj v Orehovcah (Brežice). — Novo nameščeni so dalje učit. kandidati oziroma učit. kandidatnje kot časni podučitelji oziroma podučiteljice: gg. J. Sitter, v Selnici (Maribor), Martin Brišnik v Ljubnem, Balant Ciglar v Ksaveriju (Gorenjigrad), Alojzij Strmšek v Ponikvi, Jan. Kotnik pri sv. Štefanu (Šmarije), Alojzij Kofjač v Vuzenici (Marnberg; suplira pa mesto učitelja v Št. Arneju) in gđc. Ana Högelsberger v Vojniku, Sofija Globočnik v Podčetrtku, Marija Gros, na štirirazrednici Trbovlje-Vode in Ivana Zorič v Zdolah; kot suplenti oziroma suplentnje: gospod Alojzij Krener v Dolu in gđc. Alojzija Dominkuš v Šmartem (Gorenjigrad), Gizela Dominkuš v Št. Petru v Sav. dolini in Amalija Donati v Sevnici. — Gospod Avgust Aistrih, uč. kand., je postal podučitelj na zasebni nemški šoli v Sevnici, gđc. Ana in Marija Golitsch pa podučiteljice oziroma suplentnje na zasebni nemški šoli Trbovlje-Vode. — Gospā Antonija Lorgger, roj. Junis, postala je učiteljica ročnih del pri sv. Lenartu nad Laškim trgom.

Listnica upravnīštva: G. J. Majciger v Mariboru: Prejeli 3 gld., vknjizili 1 gld. 50 kr. za II. polovico l. 1882. in 1 gld. 50 kr. za I. pol. 1883. l. — F. Jeglič v Dovjem: Prejeli 3 gld., vknjizili 1 gld. 50 kr. za II. pol. 1882. l. in 1 gld. 50 kr. za I. pol. 1883. l. — G. A. Pavčič v Št. Rup-rehtu: Prejeli 3 gld., vknjizili za l. 1882.

Šolska mladina

o šeststoletnici

presvetle cesarske rodovine

Habsburške

na Kranjskem.

(1283. — 1883.)

V Ljubljani, 1883.

Natisnil in založil Milic.

II.

Navdušeno.

Vglasbil **L. Belar.**

Rádost z li-ca nam ža - ri se Z njo zje-di-ni se lju-bav.

Nekdaj hra-bri v pol-nej si-li Zá - Te bo-mo sta-li mi,

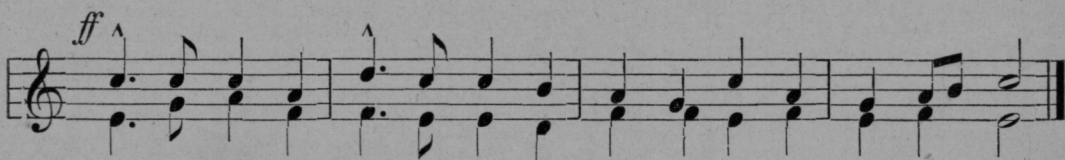
Iz sr - ca pa nam gla - si se Krep-ko k Te-bi naš po-zdrav.

Te - be bo - mo, dom bra - ni - li, Te - bi kri dar' - va - li vsi.

Šib - ki smo, in mla - da le - ta Než - no nam le - pó cve - tó;

Čvr - sti, glej, smo tu - kaj zbra-ni; Čuj, vla-dar, nas, dič - ni, čuj!

A lju-bav do Te - be své - ta Pol - ni nam sr - cé mla - dó.

Bog nam v sla-vi Te o - hra - ni! Bog do-mov-je nam va - ruj!

Funtek.

